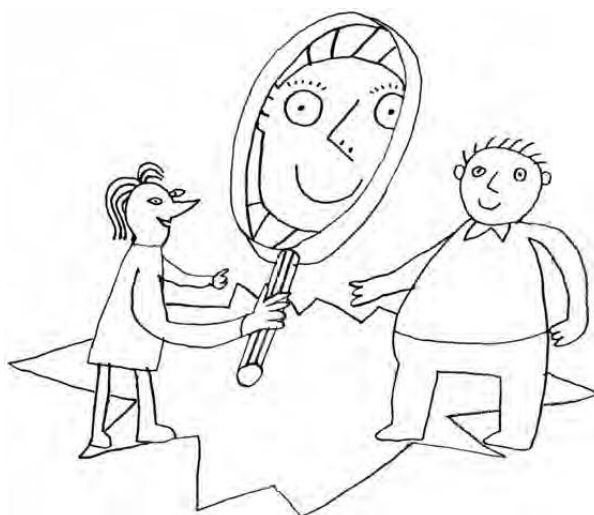

Kapitulli 4 – Të kuptojmë të tjerët

Hyrje

Figura tregon një vajzë që shikon me thjerrë zmadhuese një djalë. Pamja e krijuar nga thjerra zmadhuese është e ngjashme, por jo e njëjtë me djalin në të vërtetë. Ky nuk e di se si duket pamja e tij. Figura e re mund të jetë e gabuar apo e vërtetë, madje mund të nxjerrë në pah më shumë hollësi se ato për të cilat djali është i vetëdijshëm ose do të donte të shfaqte. Si njëri, edhe tjetri, janë duke buzëqeshur, kështu që dallimet ndërmjet perceptimit dhe realitetit nuk duket se paraqesin një problem. Vajza qesh me pamjen e djalit dhe jo me djalin e vërtetë

Të gjithë ne i drejtojmë syzet tona zmadhuese, si të thuash, për te njerëzit e tjerë dhe pamjet e tyre i ruajmë në mendje. Njerëzit i gjykojmë nga këto pamje mendore. Ato janë lënda e parë nga të cilat krijojmë stereotipat. Të gjithë ne, nga thjeshtëzime të tilla, vizatojmë botën e ndërlikuar, të cilën askush nga ne nuk është në gjendje ta kuptojë plotësisht. Nëse stereotipat shndërrohen në paragjykimet, sidomos negativë, atëherë ato mund të mbjellin përçarje dhe armiqësi në shoqëri.

Ushtrimet në këtë kapitull i ndihmojnë nxënësit të bëhen të vetëdijshëm për perceptimet e tyre dhe për paragjykimet e të tjerëve, për të reflektuar në mënyrë kritike për to dhe për t'i ndrequr nëse është e nevojshme. Prandaj, ky kapitull përqendrohet në shkallën shoqërore të demokracisë dhe të drejtave të njeriut. Perceptimet tona të përbashkëta, paragjykimet dhe mënyrat e bashkëveprimit me njëri-tjetrin, sigurojnë themelin mbi të cilin duhen ngritur demokracia dhe të drejtat e njeriut. Nuk mjafton që demokracia dhe të drejtat e njeriut të parashtrihen si të vetmet parime të rëndësishme të qeverisjes dhe të kushtetutës; edhe rrënjët e tyre shoqërore dhe kulturore janë njëloj të rëndësishme.

Në përgjithësi, nxënësit duhet të kuptojnë veprimin e stereotipave në uljen e shkallës së kompleksitetit të shoqërive tona dhe të botës ku jetojmë. Ata duhet të kuptojnë se stereotipat mund të jenë të rrezikshme, pasi mbjellin farën e armiqësisë në shoqëri. Kjo mund të ndodhë, sidomos, kur përballemi me njerëzit të huaj, që na ngjallin ndjenjën e frikës. Edukimi i ndihmon njerëzit të identifikojnë paragjykimet dhe stereotipat mashtruese dhe t'i ndreqin ato.

Nxënësit më të rritur mund të kuptojnë se perceptimet dhe paragjykimet tona në fund ndihmojnë për një kulturë që, ose mbështet, ose minon, demokracinë dhe të drejtat e njeriut në një bashkësi. Në kuptimin e vërtetë të fjalës, demokracia fillon me mua dhe ju.

Ushtrimi 4.1. – Të gjithë të ndryshëm, të gjithë të barabartë

Objektivat mësimore	Nxënësit mësojnë të njohin dhe ta pranojnë njëri-tjetrin në një grup. Ata zbulojnë se kanë më shumë të përbashkëta në krahasim me atë që ishin të vetëdijshëm. Nxënësit bëhen të vetëdijshëm për qëndrimet dhe praktikrat që kanë lidhje me një dallim të caktuar.
Burimet	Një copë shkumësi ose një fill spangoje për të bërë një vijë në terren.

Procedura

1. Mësuesi përmend një sërë tiparesh një nga një. Sapo të përmendet ajo, ata që pranojnë se kanë tipare të tilla kalojnë vijën.

Shembuj: të gjithë ata që...

- kanë veshur xhinse
- i kanë sytë të kaltër
- janë më të mëdhenj
- kanë vizituar vende të tjera të Europës
- lexojnë rregullisht një gazetë
- i janë nënshtruar diskriminimit
- kanë miq homoseksualë
- kanë paragjykime etj.

Nxënësve mund t'u kërkohet të sugjerojnë tipare, por mësuesi duhet të jetë i vetëdijshëm për ato që mund të jenë të ndjeshme për një pjesë të klasës.

2. Nxënësit diskutojnë për çështjet e mëposhtme:

- A e ka parë ndonjëherë veten dikush në një grup me dikë tjetër, me të cilin ka menduar se nuk ka asgjë të përbashkët?
- Si ndihesh kur je pjesë e një grupi të madh?
- Si ndihesh kur je vetëm?

Variacion

Sapo përmendet një tipar, nxënësit futen në klasë për të formuar grupe të përbëra nga persona që kanë tipare të njëjta. Ata qëndrojnë së bashku për një çast për të shqyrtuar se çfarë kanë të përbashkët. Për shembull, ajo që ata thonë rreth parapëlqimeve dhe sjelljes.

Ushtrimi 4.2. – Ndryshimet

Objektivat mësimore	<p>Nxënësit i ndiejnë ndryshimet dhe e kuptojnë se ato janë të rrënjësura në përbërjet shoqërore.</p> <p>Përjetimi i ndryshimeve është vendimtar në adoleshencë. Të rinjtë duan të tërheqin vëmendjen, të përfillen nga të rriturit dhe të nderohen nga njerëzit e tjerë. Një anë e rëndësishme e formimit të identitetit në adoleshencë është ndarja nga të rriturit, sidomos nga prindërit.</p> <p>Nxënësit kuptojnë ndryshimet biologjike janë aq të shumta, sa që kurrkush nuk mund t'i identifikojë të gjitha ato. Për shembull, nuk është e mundur të thuhet se një formë inteligjence qëndron më lart se një tjetër. Dallimet që kanë rëndësi mes njerëzve janë të rrënjësura në shoqëri, për shembull: vlerat, statusi ose ndryshimet shoqërore. Në ato klasa, ku nxënësit u përkasin pakicave kulturore, krijohet një mundësi e mirë që nxënësit t'i shfaqin ato në një kontekst jo diskriminues.</p>
Materialet	Një tabak i madh letre

Procedura

1. Mësuesi shënon në listën e një flete të madhe letre sa më shumë lloje dallimesh mes njerëzve që të mundet.
2. Klasa ndahet në katër grupe. Çdo grup fut në listë një lloj dallimi të veçantë:
 - dallime fizike
 - dallime psikologjike
 - dallime shoqërore
 - dallime kulturore.
3. Vlerësimi: nxënësit mendojnë për dallimet mes njerëzve:
 - «Ma do mendja që e di...»
 - «... por kam mësuar...»
 - «E papritura më e madhe ishte...»

Zgjerim

Mësuesi shpjegon pse njerëzit edhe ngajnë, edhe ndryshojnë nga njëri-tjetri.

Nxënësit përfytyrojnë, dhe hedhin në letër, dy situata në të cilat është e vështirë të përjetohen dallime. Më tej, kjo mund të diskutohet me tërë klasën.

Ushtrimi 4.3. – Të vërteta dhe të rreme

Objektivat mësimore	Nxënësit bëhen të vetëdijshëm për stereotipat dhe i vlerësojnë ato në mënyrë kritike. Ata e kuptojnë se thjeshtëzimet dhe stereotipat na ndihmojnë të përballemi me botën e koklavitur në të cilën jetojmë. Nxënësit zhvillojnë aftësitë për të dhënë gjykime dhe për të marrë vendime. Në këtë mënyrë, ata nxiten të zhvillojnë qëndrimin kritik.
Burimet	Nga klasa nxirren bankat dhe karriget. Në anët e kundërta të klasës përcaktohet një hapësirë «e vërtetë» dhe një «e rreme».

Procedura

1. Nxënësit qëndrojnë në mes të dhomës. Mësuesi lexon një varg pohimesh të vërteta dhe të rreme rreth burrave, grave, kombësive të ndryshme etj.
Nxënësit, duke reaguar për çdo pohim, shkojnë në njërin cep apo në tjetrin, në përputhje me çka besojnë që është e vërtetë apo e rreme.
Nxënësit që nuk kanë asnjë mendim të qëndrojnë në mes.
2. Mësuesi i fton nxënësit të shpjegojnë zgjedhjet e tyre.
Mësuesi jep përgjigjen e saktë. Është thelbësore që ky hap të mos harrohet.
3. Nxënësit reagojnë ndaj informacionit të mësuesit. Ky i nxit ata të shpjegojnë se si i kanë perceptuar të tjerët, veçanërisht, në qoftë se këto perceptime kanë dalë të pasakta.

Shtojcë

Nxënësit analizojnë mënyrën në të cilën media trajton çështjet që kanë të bëjnë me pakicat, gjininë, dhunën etj. Ata identifikojnë shembujt e stereotipave, paragjykimeve, cektësisë apo gjerësinë dhe të gazetarisë hetuese. Nxënësit përpiqen të ndreqin informacionin që besojnë se është i gabuar ose i paplotë.

Ushtrimi 4.4. – Mbresat e para

Objektivat mësimore	Nxënësit janë në gjendje të identifikojnë stereotipat dhe bëhen të vetëdijshëm rreth larmisë së përshtypjeve dhe perceptimeve që njerëzit kanë për njëri-tjetrin.
Burimet	Nxënësit praktikojnë të dëgjuarit aktiv dhe mësojnë respektin ndaj të tjerëve. Fotografitë e njerëzve që mund të shkaktojnë reagime të ndryshme te nxënësit janë ngjitur në një tabak të madh letre (mësuesi duhet të zgjedhë karaktere shumë të ndryshme duke pasur si kriter: moshë, kulturën, grupin etnik etj.).

Procedura

1. Nxënësit formojnë një rreth. Mësuesi i jep çdo nxënësi një fletë letre.
2. Mësuesi kërkon çdo nxënësit të shohin fotografinë e tij:
 1. «Unë shikoj...»
 2. «Unë mendoj se...»
 3. «Unë ndihem...»
3. Nxënësit shkruajnë përshtypjen e tyre të parë në fund të faqes. Atë e palosin në mënyrë që të fshehin tekstin dhe fletën e kalojnë te personi në të majtë të tyre.
4. Kjo vazhdon derisa të gjitha fletët përshkojnë shpejt rrethin e nxënësve.
5. Nxënësit krahasojnë përshtypjet e tyre të para:
 - Si ndryshonin apo ishin të ngjashme përshtypjet tuaja të para?
 - Çfarë të tërhoqi te përshtypja juaj e parë?
 - Cilat aspekte nuk ju tërhoqën vëmendjen dhe pse?
 - Çfarë ju tregoi kjo veprimtari për veten tuaj?

Zgjerim

Ky ushtrim mund të bëhet me një numër shumë të vogël fotografish ose edhe vetëm me një të tillë, ose me një video etnografike. Çdo nxënësi mund t'i kërkohej të shkruajë përshtypjet në një copë letër.

Mësuesi mund të japë informacion për kulturat e tjera: ushqimi, muzika, përbërja familjare etj.

Ushtrimi 4.5. – Të gjithë ne kemi paragjykime

Objektivat mësimore	Në këtë ushtrim, nxënësit vënë në dyshim stereotipat dhe paragjykimet për njerëzit e tjerë dhe ndaj pakicave. Ato zbulojnë perceptimet për pakicat e ndryshme. Nxënësit ndërgjegjësohen për kufijtë e durimit të tyre dhe për sistemin e vlerave të tyre të debatueshme. Nxënësit stërviten për të zhvilluar aftësitë e tyre të dëgjuarit aktiv në kërkim të arritjes së marrëveshjes.
Burimet	Çdo nxënës ka nga një kopje të fletës së veprimtarisë (skenar).

Procedura

1. Çdo nxënës merr një kopje të skenarit dhe e lexon në heshtje.
2. Çdo nxënës zgjedh tre shokë/shoqe me të cilët ai do të parapëlqente të udhëtonte dhe tre të tjerë që nuk do të pranonin të udhëtonin me të.
3. Nxënësit formojnë grupe me nga katër veta.
 - Ata krahasojnë zgjedhjet vetjake dhe arsyet përkatëse për zgjedhjet e tyre.
 - Ata përpiqen të merren vesh për një listë me tri parapëlqime dhe tri mospëlqime.
 - Ata zgjedhin zëdhënësin e grupit të tyre.
4. Çdo grup i paraqet klasës listën e shokëve të parapëlqyer dhe të përjashtuar, duke dhënë arsyet e zgjedhjeve të tyre.
5. Mësuesi nxit një diskutim të lirë rreth përvojave, për shembull:
 - Cilët kanë qenë faktorët kryesorë përcaktues?
 - Përse grupi nuk është marrë vesh për listën e parapëlqimeve?
 - Cili nga stereotipat është përfshirë në listën e udhëtarëve?
 - Prej nga vijnë këto imazhe?
 - Si do të ndiheshit nëse askush nuk do të donte, për shembull, të ndante kabinën e trenit me ju?

Zgjerim

Lista mund të përshtatet në varësi të grup-moshës dhe të formimit shoqëror të nxënësve, por ajo duhet të përfshijë ata njerëz që përfaqësojnë pakicat që dallohen qartësisht, qysh me shikimin e parë dhe të tjerët që nuk janë si këta.

Pakicat dhe diskriminimi mund të studiohen edhe nëpërmjet historisë ose letërsisë.

Materialet

(shih faqen që vijon)

Skenari

Ju keni filluar një udhëtim të gjatë me tren që do të zgjatë për disa ditë me radhë. Në kabinë, do të flini bashkë me tre të tjerë.

Me cilin nga udhëtarët e mëposhtëm do të parapëlqenit të flinit në kabinë?

Me cilin nga udhëtarët nuk do të donit të flinit në kabinë?

- një bankier zviceran, i dhjamosur
- një paraqitës italian i programit diskografik, që merr drogë
- një afrikan, që shet artikuj ekzotikë
- një cigan, që sapo ka dalë nga burgu
- një këngëtar gjerman rroku, që është i dhënë pas femrave
- një student i huaj homoseksual
- një grua e re rumune, që mban një fëmijë të vogël
- një djalë i ri anglez kokërruar, i dehur
- një prostitutë me HIV pozitiv
- një refugjat, shumë i varfër
- një ushtar i huaj, i armatosur
- një grua e re që vetëm flet frëngjisht.

Ushtrimi 4.6. Të gjithë jemi të barabartë, por disa ca më shumë

Objektivat mësimore	Nxënësit identifikojnë dhe analizojnë arsyet e nxitjet që çojnë në diskriminimin e të tjerëve. Ky ushtrim përqendrohet në ndikimin e faktorëve social-ekonomikë në shanset e suksesit në shoqëri.
Burimet	Tabakë të mëdhenj e të trashë letre dhe stilolapsa shënjes.

Procedura

1. Mësuesi i ndan nxënësit në grupe, jo më të madha se gjashtë veta. Grupet duhet të përbëhen, patjetër, nga një numër çift anëtarësh. Secili grup merr një fletë letre dhe një shënjes.
2. Mësuesi u kërkon gjysmës së grupeve të vizatojnë karikaturën e atij që ka korrur sukses në shoqëri, ndërsa, gjysmës tjetër, karikaturën e atij që ka dështuar në shoqëri.
3. Mësuesi kërkon që nxënësit të shënojnë në listë veçoritë e shembullit të tyre: nivelin social-ekonomik, profesionin, gjininë, grupin etnik, veprimtaritë që ai kryen në kohën e lirë, zgjedhjen e veshjeve, botëkuptimin e plotë, mënyrën e jetesës, llojin e strehimit, zakonet e konsumit.
4. Ai u kërkon grupeve të shkëmbejnë me njëri-tjetrin vizatimet e tyre dhe t'i interpretojnë ato.
5. Më pas, vizatimet varen në mur. Nga secili grup kërkohet të interpretojë, para gjithë klasës, vizatimin që kanë marrë.
6. «Piktorët» komentojnë qëllimet e tyre. Nxënësit, duke kumtuar idetë që qëndrojnë prapa vizatimeve dhe ndikimet që ato lënë te shikuesit, pritët t'u përgjigjen pyetjeve të mëposhtme:
 - Cilat janë veçoritë kryesore të suksesit?
 - Cilat janë veçoritë kryesore të dështimit?
 - Cilat janë faktorët që bëjnë dallimin mes «fituesve» dhe «humbësve»?
 - A përfaqësohen njerëzit nga grupe të caktuara?
 - A kanë të gjithë njerëzit të njëjtat gjasa për të pasur sukses, pavarësisht nga përkatësia e tyre shoqërore?

Zgjerim

Cilat janë arsyet e diskriminimit dhe të përjashtimit të njerëzve që janë të ndryshëm për shkak të kulturës, prejardhjes, qëndrimit seksual, gjuhës së tyre etj?

Cilat janë arsyet e pabarazisë mes njerëzve? A është e mundur dhe e dëshirueshme barazia, apo jo?

Ushtrimi 4.7. – Turistët

Objektivat mësimore	Kjo lojë që bën t'i kuptosh më mirë të tjerët simulon përplasjen midis kulturave dhe u lejon nxënësve të vëzhgojnë stereotipat që ata paraqitin në lojën në fjalë. Kjo do t'i ndihmojë ata të bëhen të vetëdijshëm për mosmarrëveshjet e mundshme në të tilla situata. Ushtrimi i bën nxënësit të ndryshojnë pikëpamjet e tyre, duke e «vënë veten në vendin e të tjerëve». Nxënësit zhvillojnë aftësitë e tyre komunikuese.
Burimet	Një copë letër apo karton, shënjuese me ngjyra; nëse është e mundur, disa pajisje turistike, p.sh. një aparat fotografik.

Procedura

Shënim mbi metodën

Më e mira e të mirave do të ishte po të punohej me dy klasa të ndryshme, ku secila për drejtues të kishte mësuesin e vet. Roli i dy mësuesve është që nxënësve t'u kujtojnë udhëzimet dhe tiparet dalluese të grupeve të tyre përkatëse: «turistët» dhe «të vegjlit».

1. Dy grupet takohen në klasat e tyre përkatëse. Ata kanë 15 minuta për të krijuar kontekstin në të cilin do të kryhet puna dhe do të përgatiten për rolet e tyre.
Turistët hedhin me shkrim të dhëna për vendin e tyre, u ngjallen shpresat për udhëtimin dhe bëjnë gati pajisjet që do t'u duhen gjatë udhëtimit, p.sh., aparat fotografik, celularët, valutë e huaj. Nëse këto nuk sigurohen aty për aty, atëherë ato t'i simbolizojnë me vizatime. Turistët «X» përkufizojnë kulturën e tyre: përbërja familjare, ekonomia, zejet që ushtrojnë, veshja dhe strehimi. Turistët «X», brenda mundësive, duhet të jenë sa më primitivë. Ata e emërtojnë vetë veten e tyre.
Elementet kulturore duhet të jenë homogjene. Edhe këto mund të simbolizohen me vizatime.
2. Kjo veprimtari mund të bëhet në kohën e mëposhtme në klasë.
Dy «turistët», ndërsa bëjnë pazar për suvenire dhe bëjnë fotografi, takohen me anëtarët e e grupit «X».
Ata kthehen në grup dhe tregojnë përvojën e tyre. Përshtatëse se çfarë u ka rënë në sy në lidhje me kulturën e çuditshme të grupit «X».
Anëtarët e grupit «X» ndajnë përshtypjet e tyre për takimin e parë me turistët, duke shprehur mendimin rreth qëndrimit të turistëve.
3. Turistët mësojnë vendin e grupit «X», anëtarët e të cilëve sikur nuk ua ka qejfi të ndryshojnë mënyrën e tyre të jetesës.
4. Të dyja grupet takohen për të dhënë mendime:
 - Si ndihen turistët?
 - Po ata të grupit «X»?
 - Çfarë mendojnë turistët për ata të grupit «X»?
 - Çfarë mendojnë anëtarët e grupit «X» për turistët?
 - Turistët shpjegojnë çka u duket e vështirë në sjelljen e anëtarëve të grupit «X».
 - Anëtarët e grupit «X» sqarojnë çka u duket e vështirë në lidhje me sjelljen e turistëve.
 - Sipas anëtarëve të grupit «X», ç'duhej të bënin turistët në mënyrë që ta bënin më të lehtë takimin?
 - Sipas anëtarëve të grupit «X», ç'duhej të bënin turistët me qëllim që të krijonin më pak shqetësime?
 - Në rast se do të detyroheshit të shkonit përsëri në vendin e anëtarëve të grupit «X», çfarë duhet të dini ose të bëni që të silleni siç duhet?

Zgjerim

Nxënësit intervistojnë anëtarët e bashkësisë së tyre që kanë vizituar vende të tjera ose i ftojnë ata në klasë për të ndarë përvojën e tyre me njerëz që kanë një prejardhje të ndryshme kulturore.

Variacion

Nxënësit imagjinojnë shoqërinë ideale dhe tregojnë ndryshime të rëndësishme në krahasim me kulturën e tyre.

Ushtrimi 4.8. – Globingo: «Qenia njerëzore është pjesë e gjithë botës».

Objektivat mësimore	Qëllimi i kësaj loje është që të tregojë se një qenie njerëzore është pjesë e gjithë botës.
Burimet	Një fletë e ndarë në kuti bingoje për çdo nxënës. Fleta me pyetje. Pyetje për diskutim në grup.

Procedura

1. Nxënësit plotësojnë kutitë në përputhje me pyetjet e ngritura. Çdo kuti ka dy vija: një për emrin dhe tjetrën për vendin. Për çdo kuti ata duhet të përpiqen të gjejnë emrin e njërit prej shokëve të klasës së tyre, si dhe emrin e vendit që i përshtatet. Pyetjet që mund të drejtohen janë të shumëllojshme. Zakonisht, duhet të përdorni shkronjat nga A deri te L-ja, por mund të shtoni edhe të tjera, edhe pse nxënësve u lejohej të përdorin vetëm një herë emrin e një shoku të klasës. Përndryshe, atyre u duhet t'i vënë kryq vetëm një kutie dhe s'mund të bëjnë «bingo» në atë rresht.
2. Pas lojës, mund të bëhet diskutimi në grup. Nxënësit do të kuptojnë se emigrimi është i zakonshëm jo vetëm për çdo familje, por edhe për kombin. Ata do të bashkëbisedojnë për situata botërore dhe botën si rrjet.

Materiale për mësuesit

Pyetjet: gjeni dikë në dhomë që...

- ka udhëtuar në një vend të huaj;
- ka zënë një mik nga një vend tjetër, nëpërmjet letërkëmbimit;
- po mëson një gjuhë të huaj;
- ka një të afërm në një dhé të huaj;
- zbavitet me muzikën e një vendi të huaj;
- ka ndihmuar një vizitor nga një vend i huaj;
- i pëlqen ushqimi nga një vend i huaj;
- ka një makinë të prodhuar në një vend të huaj;
- jeton në një shtëpi, ku gjuhët që fliten janë më shumë se një;
- ka një të afërm që ka lindur në një vend tjetër;
- kohët e fundit në gazetë ka lexuar një histori për një vend tjetër;
- kohët e fundit ka folur me dikë që ka jetuar në një vend tjetër;
- kohët e fundit në televizion ka mësuar diçka në lidhje me një vend tjetër.

Pyetje për diskutim në grup

1. Çfarë keni mësuar për njëri-tjetrin në këtë proces?
2. Cila ka qenë gjëja më e çuditshme që keni mësuar për bashkënxënësit e klasës tuaj?
3. Çfarë ju tregoi loja për botën tonë?

Materiale për nxënës: Fletët e bingos

A Emri _____ Vendi _____	B Emri _____ Vendi _____	C Emri _____ Vendi _____	D Emri _____ Vendi _____
E Emri _____ Vendi _____	F Emri _____ Vendi _____	G Emri _____ Vendi _____	H Emri _____ Vendi _____
I Emri _____ Vendi _____	J Emri _____ Vendi _____	K Emri _____ Vendi _____	L Emri _____ Vendi _____